

SPIONAGE EN SMOKKEL IN HET MEETJESLAND

Spionage

De meeste mensen waren de bezetter liever kwijt dan rijk. Ongeveer 7000 mensen in bezet België en Noord-Frankrijk kwamen clandestien in opstand tegen deze Duitse bezettingsmacht. Zij lieten zich inlijven bij een geallieerde inlichtingendienst. Het Belgische, Franse en Britse opperbevel hadden elk hun inlichtingendiensten die zich vertakten over verschillende netwerken in het bezette land. Rekruteren deden deze inlichtingendiensten bij de vele vluchtelingen. Zij kregen de opdracht om terug naar huis te gaan en er een netwerk op poten te zetten. Meestal werden hier vrienden en familieleden voor ingeschakeld. De inlichtingen die zij moesten verschaffen waren hoofdzakelijk van militaire aard. Spoorwegen werden dag en nacht geobserveerd met een oog op het Duitse troepen- en materiaaltransport. Ook vliegveldjes werden goed in het oog gehouden. Verder werden er tal van mensen ingeschakeld om rapporten over te brengen naar het neutrale Nederland om vandaar naar de overheden in Engeland te worden verstuurd. Hele netwerken werden zo in het leven geroepen, die op zich nog onderverdeeld werden in 'diensten'. Slechts enkele diensten waren een lang leven beschoren. Onvoorzichtigheid, verklikking, verraad en een waakzame Duitse contraspionage zorgden ervoor dat één agent op vier gearresteerd werd door de alomtegenwoordige Duitse politie. Na de arrestatie volgden de ondervragingen. Deze gingen vaak gepaard met psychisch en fysiek geweld. Vervolgens werd de beklagde voor een Duitse militaire rechtbank gebracht. Belgische verdedigers mochten niet pleiten. Straffen waren zwaar, gaande van lange gevangenisstraffen tot deportatie naar Duitse gevangenkampen tot zelfs de doodstraf

Op spionage stond immers de dood voor het vuurpeloton. Ongeveer 280 burgers werden op deze manier terechtgesteld door de Duitse bezetter. Tijdens WOII hebben de Duitsers drie diensten, belast met spionage, kunnen onderscheiden: -i.o.v. de Belgische regering, die gevestigd was in Le Havre. Het doel was inlichtingen inwinnen op economisch en moreel vlak. -i.o.v. het Belgisch hoofdkwartier -i.o.v. de militaire sectie van de Engelse Intelligence Service (opgericht in 1915) De laatste twee hadden een militair doel. Via deze spionage bekwam men informatie in verband met troepenbeweging, grondplannen van munitiedepots, vliegtuigplannen, schuilhavens voor duikboten en zeppelins,.... De treinen werden ook voor dit doel bespioneerd, net zoals de troepenverplaatsingen te voet. Deze info werd dan vaak via kleine papiertjes de grens over gesmokkeld naar Nederland. Hoe langer de oorlog duurde, hoe banger de Duitsers werden van de spionnen. Zij lieten dan ook plakbrieven aanbrenge in de stations en op trams waar zij de soldaten aanmaanden tot voorzichtigheid omdat er spionnagevaar bestond. Het personeel van de buurtspoorwegen dat instond voor het vervoer tussen Tielt, Aalter, Eeklo en Watervliet, hielp familieleden contact te houden met soldaten achter het front. De Militaire Politie spoorde deze medewerkers op en zette hen gevangen of lieten hen fusilleren. Deze medewerkers werden als spionnen beschouwd. Niet alleen zouden ze familieweetjes doorsturen, maar ook inlichtingen die met spionage te maken hebben.

Enkele spionnen

Vrouwen gingen volop in het verzet: zij gingen aan de slag bij inlichtingendiensten, ontsnappingslijnen, als koeriers of als geheime agenten. Een bekende spionne is Gabriëlle Petit

Gabriëlle Petit

werd in Doornik op 20 februari 1893 geboren in een gezin met 3 kinderen. Ze verhuisden naar Ath, waar de vader werkte als ingenieur. Toen haar moeder stierf in 1902 viel het gezin uit elkaar. Gabriëlle werd in een weeshuis ondergebracht. Toen haar vader hertrouwde, kon ze maar moeilijk aarden in het nieuwe gezin en ging ze naar Brussel. Na heel wat omzwervingen en mislukking en vond ze een intrek bij de welstellende familie Collet, waar ze het vooral goed kon vinden met Mevrouw Collet. In Brussel leert ze een Belgische militair kennen: Maurice Victor Gobert, met wie ze trouwplannen smeedt. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog trok hier echter een streep door. Hij werd opgeroepen en zij meldde zich aan als verpleegster bij het Belgische leger.

Haar verloofde raakte gewond in Mechelen en werd verzorgd in het St-Elisabethziekenhuis in Antwerpen. Gabriëlle regelde een onderduikadres en liet haar verloofde zo ontsnappen. Hij herstelde goed en het koppel beraamde een plan om via Nederland het Belgische grondgebied te ontvluchten, om zo, via Engeland naar Frankrijk, het Belgische leger aan de IJzer te vervoegen. Maurice ging eerder naar Nederland, op 16 juni 1915 was hij op Nederlands grondgebied. Hij trok verder naar Folkstone om op 27 juni de oversteek naar Calais te maken, zodat hij snel weer zijn plaats kon innemen aan het front.

Toen Gabriëlle verklikt werd door haar schoonfamilie, werd het haar te heet onder de voeten en verliet ze België ook.

Vanuit Brussel bereikte ze Gent en trok ze verder per stoomtram naar Bassevelde. Van daaruit verliet de tocht in een kleine groep te voet naar een contactpunt bij de grens met Nederland, in Boekhoute. Van hieruit loodste de gids Isidoor Van Vlaanderen tegen betaling de groep langs grachten en rietkragen naar Philippine in Nederland. Op 20 juli 1915 is ze in Den Haag. Gabriëlle trok verder naar Folkstone en liet zich inlijven in het intussen opgerichte Engelse spionagenet voor het vasteland en Gabriëlle trok verder naar het spionagecentrum in Londen, waar ze een korte, maar informatieve spionageopleiding kreeg. Na deze opleiding trok ze terug naar Nederland. Via Philippine trok ze terug naar Boekhoute en nam contact op met de adressen die zij in Engeland gekregen had. Onder andere de bekende spionne Edith Cavell, een Engelse verpleegster te Brussel, hoorde daar bij.

Gabriëlle Petit hield zich bezig met het rekruteren van agenten in Brussel, Gent en Kortrijk, maar ook het winnen van inlichtingen, het bundelen ervan en de info het land uitsmokkelen.

Aangezien de route Brussel –Gent –Boekhoute –Philippine voor haar het best bekend was en omdat Boekhoute een handeltje had opgezet in het smokkelen van mensen,

buitenlandse dagbladen en brieven, koos zij voor deze smokkelroute.

Op 1 april 1916 werd Gabriëlle Petit, als hoofd van een niet zo klein pionagenetwerk, op de nationale schietbaan in Brussel terechtgesteld, na te zijn opgepakt. In het Meetjesland leefden er meerdere vrouwen die spioneerden. Hier volgt een overzicht van de belangrijkste spionnen uit het Meetjesland per gemeente met een nadere toelichting van de spionagedienst De Pauw.

Aalter

Emiel Van Veirdeghem woonde in het café 'Schoon zicht' aan de spoorwegovergang in Aalter. Hij hield bij hoeveel treinen er passeerden en wat ze vervoerden. Hij spioneerde voor de geallieerden. De Duitsers kwamen er achter en fusilleerden hem in Brugge op 17 september 1915.

Assenede

Het verhaal van Marie-Leonie Vanhoutte luidt als volgt:

'Vanuit Gent brachten boeren de mannen, verstoppt onder stobalen, tot Boekhoute, het laatste dorp voor de grens. Daar werden zij afgeladen in de herberg van Edmond Dhollander. Voor 25 frank per persoon kwamen gidsen hen daar 's nachts halen om de grens over te steken. Zij zagen tegen geen enkele moeite op. Voor de prikkeldraadversperring tussen België en Nederland liep een irrigatiekanaal. De gidsen brachten de mensen op hun rug het water over tot bij de prikkeldraad. Men kroop er onder door en was vrij om naar Philippine te gaan, waar men werd opgevangen door de soldaten van neutraal Nederland. In Philippine vierden zij de vrijheid in de herberg De Zwaan met een hartige portie mosselen. Die vond Marie-Leonie te gekruid voor haar smaak. Eenmaal in Vlissingen aangeland was het soms dagenlang wachten op de overtocht naar Engeland. De jonge vrouw kwam alleen naar Boekhoute, waar zij meestal 50 frank moest betalen, om Duitse schildwachten de verkeerde kant te laten opkijken. Zij brachten uit Vlissingen brieven mee van soldaten voor hun familie in het bezette gebied. Marie-Leonie had al enkele van die tochten achter de rug toen Louise de Bettignies met haar contact opnam. De vrouwen vormden een team dat erin slaagde honderden mensen over de grens te brengen. Vanuit Nederland brachten zij berichten over tot in Brussel.'

Karel De Waegenaere uit **Boekhoute**

was actief in de spionagedienst Poes, die hijzelf had helpen oprichten in november 1916. Camiel Hoste uit Oosteeklo behoorde tot dezelfde dienst. Ook Alfons Parez en zijn vrouw Magdalena Dierickx waren in de spionage betrokken.

Ze woonden in het Graafjanstraat 3, vlak naast Karel De Waegenaere. Dit huis en het café en de winkel van Louis Goossens, die in de Noordstraat 40 woonde, waren verzamelplaatsen van de spionnen. Daar werden de spionagestukken en de brieven voor de soldaten aan het front verzameld en over de grens gebracht. In het huis van Parez werden soldaten van de Duitse grenswacht omgekocht om te weten waar de veilige plekken in de elektrische draad zaten. Per persoon die overging, vroegen ze 500 Mark. Moeder Parez smokkelde spionagestukken over door gaten te boren in haar klompen, daar de stukken in te schuiven, te dichten met mastiek en te overschilderen. Zij smeedt hierna de klompen over de elektrische grens. Ook vader Parez hielp mensen over de grens.

De zoon, René Parez, was 8 jaar toen hij in augustus 1917 door de Duitsers uit de klas werd gehaald en ondervraagd werd over het gedrag van zijn ouders. Ondanks het feit dat hij niets verklapt heeft, werd Alfons Parez samen met Karel De Waegenaere aangehouden en naar de gevangenis van Gent gebracht. Moeder en

kinderen werden het huis uit gezet en verplicht onderdak te zoeken in Gent. Nog 6 andere gezinnen in Boekhoute ondergingen hetzelfde lot. Een interessant document werd ons ter beschikking gesteld door mevrouw De Vos over een spionne: Martha de Lombaert, actief in Boekhoute. Martha ontving voor haar uitzonderlijke diensten tijdens de Eerste Wereldoorlog de medaille 'Ridder in de Kroonorde en medaille der politiek gevangene'. Martha woonde aan de Nederlandse grens te Boekhoute en kwam in contact met Edmond Van de Woestijne, die haar vroeg plannen naar Nederland te smokkelen. De plannen gaven informatie over de positie van de loopgraven, ligging van de kanonnen en munitievoorraden. De plannen waren maar een 'halve sigarette' groot. Ze waren bestemd voor de vliegers die dan alles vernielden.

Er werd gesmokkeld in kloefen, schoenen en kledingstukken. In 1917 werd Martha achtervolgd, opgepakt en gestraft op verdenking van spionage. Ze werd gevangen gezet in Sieburg, Duitsland. In totaal zat ze 21 maanden vast, op 9 november 1918 werd ze vrij gelaten.

Evergem

In Evergem-Kerkbrugge woonde Arthur Steyaert, die tijdens de oorlog een vrij spion was. Hij werkte zelfstandig en droeg dus alle verantwoordelijkheden van zijn daden. Hij smokkelde o.a. een brief over van Nederland naar België, maar heeft ook 3 Franse soldaten de grens helpen oversteken van België naar Nederland.

Eeklo

De gebroeders Edgard en Edmond Van de Woestijne waren afkomstig van Eeklo. Maldegem Louis Savat uit Maldegem behoorde tot de spionagedienst van de gebroeders Edmond en Edgard Van de Woestijne.

Nevele

In Nevele was er een belangrijke inlichtingsagent of spion aan het werk, namelijk ingenieur De Clercq, de directeur van de Nevelse elektriciteitscentrale. Hij kon goed te werk gaan, omdat hij zich omwille van zijn functie, vlot kon bewegen tussen de verschillende Kommandanturen. Hij stond zo in contact met medespionnen, die hem schriftelijke of mondelinge informatie verschaften. In het klooster van Nevele kreeg hij de gelegenheid een draadloze uitzendpost te plaatsen. In het klooster ging namelijk af en toe een lamp stuk, dus had hij steeds een excuus om er eens binnen te lopen. De moeder overste had een zwijgplicht en liet de clandestiene activiteiten oogluikend toe

Aangezien De Clercq ingenieur in de elektriciteit was, over batterijen beschikte om anderen uit de nood te helpen bij een elektriciteitspanne én hij een auto had, kon hij zijn activiteiten gemakkelijk ontplooiën. Aangezien er na 22u Duitse tijd geen licht meer scheen, kon hij gewoon verblijven in zijn bureau dat hem ter beschikking gesteld was, in de Tieltstraat 20. Daar bleef hij ook geregeld slapen, om opgeroepen te kunnen worden bij problemen in het elektriciteitsnetwerk. Via de tuinen en hagen kon hij zo ongezien naar het klooster gaan. Vanuit het klooster van Nevele zond hij draadloos -in morse –inlichtingen door naar Baarle-Hertog en Folkestone.

Eind oktober 1918 werd hij aangehouden en hij zou terechtgesteld worden in december van hetzelfde jaar. Het einde van de oorlog heeft hem gered. Wat hij precies overgeseind heeft, is echter niet meer te achterhalen.

Sint-Laureins

Camiel De Taeye uit Bentille was altijd al een vrije vogel geweest. Toen in 1914 de oorlog uitbrak, trok hij naar Nederland waar hij het werken afwisselde met periodes van zwerven. Zo kwam Camiel al vlug in contact met het 'slechtere milieu', wat resulteerde in een aanraking met het gerecht. Hier werd hij voor de keuze gesteld; ofwel naar de gevangenis gaan ofwel spioneren voor de Engelsen. Hij heeft gekozen voor het laatste.

Na verschillende keren het geluk aan zijn zijde gehad te hebben, kwam Camiel in september 1918 langs St-Margriete, via St-Jan Boven, over de kreken en de Warande huiswaarts. Een week later werd een zoekactie gedaan door drie Duitse spionnen in de wijk.

Camiel en zijn familie stonden al gewapend klaar. De zoekactie werd echter afgeblazen, vooraleer men aan het huis van familie De Taeye kwam. Het werd Camiel te heet onder de voeten, en hij vertrok terug naar Nederland. Door de velden trok hij richting 't Meuleken (Watervliet). Deze keer werd Den Draad hem fataal. Bij zijn poging er doorheen te komen bleef hij aan de draad hangen en werd geëlektrocuteerd.

Diezelfde avond kwamen dezelfde drie Duitse spionnen bij vader en moeder De Taeye langs. Allebei werden ze geslagen om bekentenissen af te dwingen, vader Charel bleef ontkennen dat zijn zoon thuis geweest was. Twee dagen later werd het lijk teruggebracht naar Bentille waar hij begraven werd. Zijn ouders werden naar de gevangenis Nieuwe Wandeling gebracht in Gent.

Zelzate

Coralie Baudouin ontving na de oorlog een document van Koning Albert voor een dienst van moed en menslievendheid. In een begeleidende brief van haar dochters Céline en Denise Deckmyn staat het volgende geschreven: 'Zoals velen wel weten, was in de 1e oorlog de grens Nederland België afgesloten, met onder stroom gezette prikkeldraad, toch lukte het sommigen de grens over te steken, zoals de heer Mabilde, dat regelmatig deed, om voor de geallieerden berichten over te smokkelen. De Duitsers waren van zijn daden op de hoogte, maar konden hem niet betrappen, tot ze door verraad op de hoogte waren van het juiste moment van zijn volgende poging de grens over te steken. Daar ons ouderlijk huis, het hotel Des Voyageurs, voor het grootste gedeelte door de Duitsers in beslag was genomen, had Coralie de gelegenheid gesprekken af te luisteren en zo te weten te komen wat de heer Mabilde te wachten stond. Het was niet zonder gevaar hem te verwittigen van het verraad. Als dank werd zij vereerd met een medaille en een getuigschrift wat wij met fierheid bewaren.' De spionnen Emiel, bijgenaamd Bruun, en zijn broer Philemon De Klerck zijn onderscheiden voor bewezen diensten aan de 'Verbonden Legers' in het bezet gebied.

Met zijn broer Philemon spioneerde Bruun voor het Engelse leger en bracht hij onder meer geheime informatie en brieven over de Belgisch-Nederlandse grens. Maar de Duitsers raakten op de hoogte van Bruuns geheime activiteiten. Op het hoofd van Bruun en zijn kompanen werd de doodstraf gezet en de uitkijkposten en patrouilles aan de grens werden verdubbeld. Op een keer moest Bruun een beroep doen op de

diensten van medespion Naudts. Aan hem beloofde Bruun honderd frank als die hem veilig naar Nederland zou helpen. Dat lukte, maar Bruun "altijd dorst en nooit geld" kon die honderd frank niet ophoesten. Na vele loze beloften was Naudts het moe en gaf aan een

Duitse soldaat alle namen van spionnen in België door. De broers overleefden evenwel de oorlog.

Spionagedienst De Pauw, D. P. Kamiel De Pauw werd in juni 1915 benaderd door koerier Theophile Everaert van het verzet. Hij had een brief bij zich van Jules B Audringhien uit Nederland met de vraag of hij niet geïnteresseerd zou zijn om een dienst ten voordele van de Britse inlichtingendiensten van majoor Wallinger op poten te zetten. Deze inlichtingendienst WL met hoofdzetel in Londen had verschillende bureaus in Nederland onder de dekmantel van een graanfirma. De Pauw, die verloofd was met Clémentine Baudringhien uit Deerlijk, startte met haar hulp een spionagedienst, dienst D.P.

De dienst was eerst een familiale aangelegenheid en er werd alleen gespioneerd in de streek van Kortrijk. De dienst breidde zich in Kortrijk al snel uit. Vijf observatieposten werden in het leven geroepen, waarvan er twee, dag en nacht bezet waren. De rapporten werden verzameld in het café van de familie Baudringhien en door de dochters naar een verzamelpunt in Gent gebracht. Deze post was opgericht door Kamiel De Pauw en werd geleid door Bertha De Dapper. Vanaf september 1915 werden eveneens rapporten uit Kortrijk rechtstreeks naar Gent gebracht. In het begin haalde De Pauw zelf de rapporten af en bracht ze naar Bassevelde, maar vanaf september 1915 deed de 18-jarige Jerome Dobbelaere dit. Jerome was op 4 april 1897 geboren in Bassevelde en was 17 jaar toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Hij was te jong om te dienen als soldaat, maar wou wel iets doen voor het vaderland. Aangezien hij een woordje Frans en Engels sprak, besloot hij te spioneren. Via Kamiel De Pauw begon hij te werken voor de British Military Intelligence Commission. Zijn taken bestonden onder andere uit het verzamelen van inlichtingen over troepenbewegingen van de Duitsers, het treinverkeer in het station van Gent Sint-Pieters, brieven smokkelen naar Sas van Gent,... Deze informatie ging via koeriers en agenten die vlakbij de grens woonden, naar het neutrale Nederland om op die manier de Britten te bereiken. Eén van die koeriers was Isidoor Van Vlaanderen. Hij haalde de rapporten in Bassevelde op en bracht ze naar Boekhoute, waar hij ze overhandigde aan de passeurs, Emilie Schatteman en Leonie Rammeloo.

De dienst breidde zich verder uit. In de herfst van 1915 kwamen er nog observatieposten bij in Gentbrugge, in Rijsel en in Oudenaarde. Het waren vooral de Duitse troepenbewegingen die van groot belang waren. Deze gebeurden steeds via het spoor, zodat van elke trein de richting, grootte, tijdstip en lading genoteerd werden en doorgegeven. In de zomer van 1916 kwam Kamiel De Pauw in contact met Jules De Waele. Hij was hoofd van de observatiepost van de 'dienst Pégoud' in Kortrijk. Deze dienst maakte onder andere gebruik van binnenschippers op het kanaal Gent-Terneuzen om informatie over te brengen naar Nederland, later ook via de Schelde. Marie De Smet, met als schuilnaam Prudence, was hun contactpersoon. Kamiel De Pauw kwam ook nog in contact met een andere kleine dienst, 'dienst Stevens'. Deze groep had geen eigen koeriers en bezorgde hun rapporten eveneens aan Marie De Smet en Kamiel Peirs van de dienst Pégoud. De drie diensten kwamen dus met elkaar in contact. Personen die voor verscheidene diensten werkten en door

hun belangrijkheid of door de centrale ligging van hun woonst of zaak liepen het meeste gevaar om betrappt te worden.

Coralie B.,

het dienstmeisje van Marie De Smet, heeft de drie contactpersonen verklikt. Waarom precies is niet duidelijk. Onderzoek wees wel uit dat ze een tijdlang de maîtresse was van Arie Hougée.

Arie Hougée, Nederlandse schipper en koerier, Marie De Smet, hoofd van een verzamelpunt van verscheidene diensten en Alphonse Loontjes, waarnemer, koerier en passeur, werden aangegeven door Coralie B. voor het clandestien overbrengen van mensen naar Nederland. Op 19 maart 1917 werden Marie De Smet en Arie Hougée aangehouden. Zijn schip werd doorzocht en er werden bezwarende documenten gevonden van de diensten Stevens en Pégoud. Er volgden nog meer aanhoudingen en het oprollen van de spionagenetten was begonnen. De ondervragingen gingen gepaard met fysiek en psychisch geweld en bedreiging van de familie. Met veel bluf werden onderlinge twisten tegen elkaar uitgespeeld. Soms werd er gebruik gemaakt van een mouton, dit is een tot de dood veroordeelde die door verraad een lichtere straf kon bekomen. Op 28 maart 1917 werd Jules De Waele aangehouden. De rol die deze man gespeeld heeft is niet duidelijk. De Duitsers beweerden dat hij alles vlot bekend had. Hij werd in ieder geval niet gefusilleerd. Jules De Waele had contacten gehad met de groep D.P. In deze groep waren nog geen aanhoudingen gebeurd, maar na De Waele's aanhouding en bekentenissen werd met Oscar Verschuere op 30 maart de eerste van de dienst D.P. aangehouden. Al op 4 april volgde Jerome Dobbelaere. Op 9 april 1917 rond vier uur 's morgens werd Emilie Schatteman gearresteerd door drie Duitse politieagenten. Dezelfde morgen rond vijf uur werd Leonie Rammeloo aangehouden. Zonder zich deftig te kunnen kleden werd zij opgepakt en nog diezelfde ochtend naar de gevangenis in Gent gebracht. Vermoedelijk is Isidoor Van Vlaanderen diezelfde morgen opgepakt en eveneens naar Gent gebracht. In totaal werden van de drie diensten samen 47 personen aangehouden. Kamiel De Pauw kon vluchten. Hij kwam in Zuid-Frankrijk terecht, maar was toen al zwaar ziek. Hij stierf aan TBC op 27 april 1918 en werd er begraven.

Bron: Comeet